

30 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 9, augusti 1848

Den inhemska Svenska litteraturen krälar allt sakta fram i hvarjehanda småskrifter, hvilka en gång annonseras, men hvilka förläggarna vanligen synas hysa farhåga att släppa ut i bokhandeln. Hr. Lilljas i Åbo förlager synas dock hafva föresatt sig, att icke gömma sig undan den läsande allmänhetens ögon. Åtminstone hafva vi rätt tidigt sett dem i bokhandeln i Kuopio. Förläggaren har till och med haft artigheten tillsända Redaktionen ett exemplar – något för Litteraturbladet ovanligt, ehuru sådant i andra länder, der förläggare önska se sina förlager anmälda, anses för sjelffallen sak. En sådan tillsändning förbinder äfven till en tidigare anmälan, än eljest, och vi upptaga därför här:

1. »Den Heliga Skrifts Skatter» Häft 1, 2. Åbo 1848 (Pris 70 kop. Sr.)

Meningen med denna skrift synes vara, att med ledning af Söndagstexterna ställa Bibelns särskilda skrifter i samband med hvarandra – Så hänvisas för hvarje Söndags och Helgdags epistel och evangelium än till färre, än till flere bibelställen genom utdrag ur både gamla och nya Testamentet. Än äro båda texterna i sin helhet anförda, än blott till en del, än åter endast citerade, medan öfriga citater, så vidt vi jemfört dem, äro fullständigt anförda. För den husliga andakten kan således boken såsom en ledning till bibelläsning vara gänelig. Dock finner man, att mångenstädes den gifna texten och de anförda parallelställena, enligt ordalydelsen, hellre gå parallelt, än de råkas. Stundom synes den förklaring och tillämpning af texten, citationerna åsyfta, avvika från den förras enkla mening. Så kan man väl t. ex. icke förstå evangelium »Om de tie spetälske män» annorlunda, än såsom en framställning af människans otacksamhet för Guds välgärningar. Men Förf. tillämpar i citationerna endast epistelns varningar mot ett sinnligt lastbart lefverne, såsom skulle spetälskan vara en bild häraf. Dock vi lemna granskningen åt de i denna litteratur mera förfarne. Enligt vår tanke meddelar boken för liten verklig upplysning i religionsläran, ehuru den kan vara tjenlig att underhålla den tanklösa fromheten.

2. »Försök att visa Grammatikaliska Formers uppkomst i Finskan samt förvandtskap i andra språk,» af Johan Adolf Lindström. Åbo 1847 (25 kop. Sr.).

3. »Om Finska Folkvandringar enligt Grekiska, Romerska och andra källor,» af Johan Adolf Lindström. Åbo 1848 (20 kop. Sr.).

I Hr. Lindström uppver synbarligen en Rudbeck. Redan Förf.s förklaring öfver de Grammatikaliska formernas sammanhang visar, huru han med en sökt lärdom, som ofta intet bevisar, söker bekräfta eljest klara sanningar, medan på andra ställen denna lärdom tar makt med Förf. och förleder honom till föga antagliga påståenden. Det är öfverflödigt, att för detta bedömande anföra bevis, då läsaren får veta, att Hr. L. utan vidare med Finska språkstammens former sammanställer formerna i de Indo-Germaniska språken: i Persiska, Latin, Grekiska Tyska, Svenska, Ryska, och i de Semitiska: Chaldeiska, Hebreiska. Det är nogsamnt känt, att man icke ens mellan de båda sistnämnda stammarne funnit någon bestämdare gemensam föreningspunkt, och Hr. L. vill nu med dem båda sammanbinda Finska

10 språkstammen genom alla Grammatikens former, deras härledningar och ändelser. Af den litteratur, Förf. citerat, synes, att han är, hvad man kallar autodidakt, och samlat sina materialier på måfå, utan kännedom af filologins litteraturhistorie. Bopp's och Grimm's klassiska arbeten, hvilka väl i Förf.s fach utgöra A och O, känner han icke. Finska Caritivi ändelse *ta tä* blir hos Förf. beslägtad med ett Hebreiskt ord *tohu* (tom), »Grusinskans Ablativi ändelse *saghan, taghan* och Nygrekiska præpositionen *dicha, dichos*» (!). Instructivi ändelse *in* är densamma med *emm, omm, imm* i Ryskans Instrumentalis och »torde stå i släktskap med Latinets *cum, con*, Grekiskans *homu, hama*, Persiskans *hom*, Hebreiskans *gam (him)* o. s. v.» Detta o. s. v. är verkligen karakteristiskt. Ljudets likhet är uppenbarligen för Förf. hufvudsak; ty att t. ex. de anförda Latinska och Grekiska partiklarne icke nyttjas att utmärka »medel», »sätt», är honom säkert väl bekant.

20 Medan Lönnrot blott antyder likheten mellan *sisä, liki* och för Inessivus samt Allativus betecknande bokstafsljuden *s* och *l*, förklarar vår Förf. dessa sednare helt enkelt för förkortningar af de förra. Den varsamhet, Lönnrot i denna punkt visat, synes så mycket naturligare, som det vore onaturligt, att ett språk först skulle smyga partiklarne in i ändelserna och sedan åter under fortgången af sin bildning framdraga partikeln och låta ändelsen försvinna. Vi kunna af bristande tid för jemförelse icke bestämdt angifva, hvilka Finska härledningar, som egendomligt tillhöra Hr. Lindström. Många kunna de efter Lönnrots och Castrens förarbeten icke vara. Härledningen af Adjectiva Caritiva på *ton, tön* är en sådan, och dess upplösning i Caritivi ändelse *ta, tä* och participium (Subst. Verb.) *olema* af *olla*, vara, synes icke vittna för nog betänksamhet. Hufvudsakligen torde blott de förunderliga jemförelserna tillhöra författaren.

30 I N:o 2 visar sig Hr. L. fullkomligt såsom lärjunge till Atlanticans ryktbara författare. Här hvimla de gamla bekanta Gog och Magog, Gomer och Thogarma, Brama och Abraham m. m. Finnar och Suomer äro här tvenne skilda folk, af hvilka de förra befolkat hela Tyskland, Schweitz, Belgien, Britannien, samt Danmark och södra Sverige, de sednare kanske Grekland och Peloponnesus, utom Ryssland, som allom känt är. Men att dessa, d. v. s. vi nutidens Finnar, redan 500 f. Chr. lefvat här i landet och i norra Sverige, det bevisar Förf. solklart. Till de viktigaste bevisen höra: att Ptolemeus bland folken i »Sarmatia Asia» ytterst uppräknar »Carbones», och att man i medeltiden här kände »Crefenni», af Lappska Kreve, det Finska Karja, således
40 Karelare. Samos, Samothrace, Samaland (Småland), alla namn, som börjas med Sam, Sem, Som eller Sum häntyda på Suomalaiset; Fyen (Fionia), Fion Gal och Fingals grottan, alla namn på Ven, Vin, Fen, Fin, m. m. utvisa Finnarnes vandringar. När icke detta gör nog, så låter Hr. L. en författare hafva skrivit »supra» i st. f. »suptra», »Lami» i st. f. Jami, och blott Hr. L. rättar dessa små misstag, har han genast reda på Jämerna, Hämäläiset.

Till förklarning öfver allt detta kan i någon mon lända, att Hr. L. t. ex. bland Svenska historieskrifvere känner Dalin, icke Geijer eller Strinnholm.

50 Läsaren finner, att här nämnda skrifter äro af en numera original art. Och om också Förf.s lärdom synes slumpvis tillkommen, så är den dock en i vår litteratur högst oväntad företeelse. Skrifterna kunna möjligen innehålla mångt guldkorn, och åtminstone finnas i den sednare på få sidor en massa uppgifter, hvilka man icke lätt träffar så samlade. Denna skrift är också rolig att läsa i s.het för den, som icke

sett den sällsynta *Atlantican*. Hr. L. har ett godt språk, lika lifligt och raskt, som hans öfvertygelser synas vara.

J. V. S.

31 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 10, september 1848

1. »VERKLÄRANS VEDERLÄGGNING OCH EVANGELII FÖRSVAR» AF FREDRIK GABRIEL HEDBERG. H. 2 H:FORS 1848. (20 KOP. SR.).

10

2. »FLICKAN PÅ INDERSKÄR, SKILDNING. I.» H:FORS & ÅBO 1848. (20 KOP. SR.).

Båda dessa skrifter äro på Hr. Lilljas förlag utgifne. Detta kan väl icke vara ett skäl, att här sammanställa dem. Men till sin syftning äro båda så öfverstående, att man icke lätt skall finna en dylik samstämmighet mellan en teologisk traktat och en vittret skrift.

Hr. Hedbergs arbete, hvaraf allmänheten har att vänta ännu ett häfte, behandlar en gammal stridsfråga. Likväl gäller denna icke blott, hvad titeln närmast antyder, gerningarnes förtjenst inför Gud, utan den åsigt af omvändelsen, som tillegnar människan någon medverkan vid densamma, genom att öppna sitt sinne för nådens mottagande. Hr. H. bestrider denna uppfattnings rättighet, vidhållande den lära, att hvarje omvändelsens moment är en gåfva ofvanefters utan allt människans tillgörande. Frågan är dock så qvistig, att vi måste frukta, att genom dess öfversättande i våra ordalag möjligen begå en orättvisa mot Författaren. Till dess upplysande tillägga vi: att Hr. Hedbergs bevisning synes vara hufvudsakligen vänd mot det pietistiska parti, hvilket anser den dagliga misströstan om nåden för sjelfva nådens tillstånd. Denna lära kallar nu Hr. H. en Verklära, mot hvilken han sätter läran om en tro, som är fast och orubblig, emedan den är en gudomlig gåfva. Huru Hr. H. härvid skall undvika den andra stötestenen, predestinationen, är icke lätt att inse.

20

30

Men vi lemne denna teologiska sida af boken, erinrande blott, att Hr. H. genom anföranden af Augustinus, Luther och kyrkans symboliska skrifter tillräckligt bevisar för den kyrkliga ortodoxin i sina påståenden, utan att dock detta torde förhindra en motståndare, att både hos Luther och i Symbolerna finna stöd för en motsatt åsigt. Blott en sak skulle vi vilja anmärka, nemligen Hr. H:s föreställning om den myckna fiendskap, för hvilken han med anledning af sina läror skulle blifvit utsatt. Nordiska Kyrkotidningen och Hr. Ternström hafva säkert icke den betydhet, att en förkastelsedom från detta håll skulle betyda mera, än en opinion emot en annan. Endast ovanan vid offentligheten och en offentlig förkastelsedom kan förklara den ömtålighet, hvarmed författaren framställer sig såsom ensam kämpande för sanningen mot något mera, än halfva verlden. Emellertid gör denna slags ifver ingalunda något intryck till förmon för saken. För öfrigt måste medges, at Hr. H:s både framställning och stil eger mycken värma och kraft, sådan den egnar sig för en så liflig öfvertygelse; medan äfven teologisk lärdom och bevisningens redighet gör hans arbete till en ganska utmärkt produkt i vårt lands teologiska litteratur.

40

50

»Flickan på Inderskär» synes oss vara en i sitt slag lika framstående företeelse. Den är helt och hållet en tendensroman, om den ens mera bör få namn af roman eller novell, emedan det romantiska här är nära intet, och de få tilldragelserna endast tillkommit, för att låta verdsliga